

Petr Kaleta

Poláci a polská témata v časopisech „Lužica“ (1921–1937) a „Serbski Student“ (1919–1937) v meziválečném období

Úvod

Události první světové války měly zásadní vliv na ukončení prvního období, kdy vycházel populárně-naučný měsíčník *Lužica*, jehož poslední číslo bylo vydáno v roce 1916. Poválečná Výmarská republika, jejíž součástí byla i srbská Lužice, vytvořila poměrně příznivé podmínky pro rozvoj lužickosrbského časopisectva.¹ Nová politická mapa Evropy se výrazně změnila a Lužickým Srbům teritoriálně, jazykově i mentálně nejbližší slovanské národy, Češi a Poláci, získaly po dlouhé době opět státní suverenitu. Práce, jež se zabývá prezentací polské literatury a kultury mezi Lužickými Srby v těchto nových podmínkách, navazuje na autorovu studii *Poláci a polská témata v časopisu Lužica v letech 1882–1916*,² která poukázala na období největšího zájmu o polskou problematiku. Příspěvek, jenž mimo jiné poodkrývá práce tehdy nastupující generace lužickosrbských polonofilů, je na rozdíl od zmíněné studie členěn na dvě základní části: první je věnována *Lužici*, druhá novému periodiku lužickosrbských studentů *Serbski Student*, kterému dávali mladší autoři mnohdy přednost před publikováním v *Lužici*. Pořadí časopisů při rozboru sledovaných témat zde bylo takto stanoveno kvůli návaznosti periodika *Lužica* na jeho předválečného předchůdce, i když *Serbski Student* začal v Německu vycházet o dva roky dříve.

Lužica

V roce 1921 obnovil časopis *Lužica* jako měsíčník jeden z jeho původních zakladatelů Arnošt Muka, a to společně s Jurijem Libšem. V letech 1922–1925 se zmenšuje formát periodika a *Lužica* tehdy vychází pouze jako čtvrtletník. Od roku 1922 byl vydavatelem a nakladatelem Arnošt Muka a redaktorem Jozef Nowak, od roku 1923 vstupuje do redakce Jurij Wjela a od 3. čísla tohoto roku do roku 1925 jsou redaktory Jurij Wjela a Jan Bryl. Mezi roky 1926–1932 jsou vydavateli časopisu Ota Wićaz a Jan Symank, v letech 1933–1934 periodikum nevycházelo vůbec, v roce 1935 byl jeho redaktorem Ota Wićaz a od č. 9 v roce 1936 až do č. 6 roku 1937, jež bylo úplně posledním, zastával funkci odpovědného redaktora (lsrb. zamołwity redaktor) Marko Smoler. I obnovená *Lužica* se na svých stránkách věnovala tematice jiných slovanských oblastí, avšak prostor pro ni byl mnohem menší. To bylo zřejmé u polské problematiky v časopise. Výrazné postavy polsko-lužickosrbských vztahů Wilhelm J. Bogusławski a Melania Parczewska již byli po smrti a Alfons Parczewski byl rektorem univerzity ve Vilně a aktivně se již lužickosrbské problematice nevěnoval tolik jako v dřívější době.

V prvních šesti letech poválečné *Lužice* se neobjevil žádný rozsáhlejší článek s polskou tematikou nebo od polského autora. Hned v prvním poválečném ročníku v roce

¹ Podrobněji o lužickosrbském tisku meziválečného období viz Dietrich SCHOLZE: *Stawizny serbskeho pismowstwa 1918–1945*. Budyšin 1998, s. 36–45.

² *Lětopis* 59, č. 2, 2012, s. 40–59.

1921 však vyšel překlad Mickiewiczovy básně *Alušta we nocy* (pol. *Alusztu w nocy*)³ ze sbírky *Sonety krymskie*. Jedním z možných autorů překladu podepsaným jako E. D. mohl být Ján Emanuel Dobrucký (1854–1921), jenž však zemřel v únoru téhož roku, tedy ještě před jeho otištěním. V časopise byly vydávány převážně kratší zprávy a informace hlavně z rubrik *Slowjanske nowinki*, *Druzy wo Serbach* a *Slowjanski swět*. První zmínkou z polské oblasti byla informace, že při univerzitě v Poznani byl založen Instytut Zachodniosłowiański, který vydal první svazek sborníku *Slavia Occidentalis* a brzy začne vydávat velký hornolužicko-německo-polský slovník.⁴ I následující informace byly spjaty s velkopolskou Poznání, kde *Dziennik Poznański* otiskoval články o lužickosrbské problematice.⁵ Ve zprávách o sorabistických příspěvcích v polském tisku pokračoval časopis i nadále.⁶ V rubrice *Slowjanske nowinki* se zase objevovaly převážně informace o úmrtí známých osobností polské literatury a kultury, jako byli např. dramatička a spisovatelka Gabriela Zapolska, spisovatel Stanisław Gabriel Kozłowski, dramatik a novinář Zygmunt Sarnecki,⁷ klavírista Franciszek Bylicki, novinář Ludomir Grendyszyński,⁸ novinář a literát Wiktor Czajewski.⁹ Lužickosrbští čtenáři však byli také např. informováni o pražské přednášce polského slavisty Jana Baudouina de Courtenay na téma „O polsko-ruských vztazích na základě slovanské vzájemnosti“,¹⁰ o činnosti Matice polské (pol. Macierz Polska) ve Lvově nebo o návštěvě Władysława Mickiewiczze, syna Adama Mickiewiczze, v Krakově.¹¹

V roce 1922 periodikum otisklo ve francouzštině a lužické srbštině petici evropských profesorů slovanských jazyků adresovanou Společnosti národů, aby věnovala větší pozornost lužickosrbské otázce. Mezi podpisy evropských slavistů figuruje i řada Poláků, např. Alfons Parczewski, Jan Baudouin de Courtenay či Tadeusz Lehr-Splawiński.¹² I v době, kdy Alfons Parczewski zastával funkci rektora Univerzity Stefana Batoryho ve Vilně, popularizoval v Polsku lužickosrbský problém a *Łužica* si všímala jeho příspěvků, podobně jako práce Stanisława Słońskiego, předsedy spolku Towarzystwo Przyjaciół Narodu Serbo-Łużyckiego,¹³ popularizačních aktivit Witolda Taszyckiego¹⁴ či publikací Józefa Gołębka.¹⁵ Rubrika *Slowjanski swět*, kterou redigoval český sorabofil Vladimír Zmeškal, informovala čtenáře mimo jiné i o nových polských románech s tematikou první světové války a bezprostředně po ní, zvláště pak se zaměřením na ruské prostředí a následný bolševický režim.¹⁶ Nejen polská, ale i další slovanská příjmení a

³ *Łužica* 36, č. 7/8, prázdník/žnjenc 1921, s. 31.

⁴ *Slowjanske nowinki*. *Łužica* 36, č. 7/8, prázdník/žnjenc 1921, s. 32. O *Slavii Occidentalis* např. viz *Literarne nowosće*. *Łužica* 41, č. 5, 1926, s. 40.

⁵ *Druzy wo Serbach*. *Łužica* 36, č. 11, nazymnik 1921, s. 44; *Druzy wo Serbach*. *Łužica* 37, 1. zešiwk, 1922, s. 28; *Druzy wo Serbach*. *Łužica* 37, 3. zešiwk, 1922, s. 94.

⁶ Srov. např. *Druzy wo Serbach*. *Łužica* 38, 1. zešiwk, 1923, s. 30; *Druzy wo Serbach*. *Łužica* 38, 4. zešiwk, 1923, s. 127–128, *Druzy wo nas*. *Łužica* 45, č. 7, prázdník 1930, s. 54 aj.

⁷ *Slowjanski swět. Pólska*. *Łužica* 37, 1. zešiwk, 1922, s. 31.

⁸ *Slowjanski swět. Pólska*. *Łužica* 37, 3. zešiwk, 1922, s. 96.

⁹ *Slowjanski swět. Pólska*. *Łužica* 37, 4. zešiwk, 1922, s. 126–127.

¹⁰ *Slowjanski swět. Pólska*. *Łužica* 37, 3. zešiwk, 1922, s. 96.

¹¹ *Slowjanski swět. Pólska*. *Łužica* 37, 4. zešiwk, 1922, s. 126–127.

¹² Srov. *Łužica* 38, 1. zešiwk, 1923, s. 1–5.

¹³ Srov. tamtéž, s. 30, 32.

¹⁴ Srov. *Łužica* 38, 2. č., 1923, s. 62; *Łužica* 39, 1. zešiwk, 1924, s. 32; *Łužica* 28, č. 1, jutrowník 1927, s. 8.

¹⁵ Srov. *Łužica* 39, č. 4, 1924, s. 32 nebo *Łužica* 50, č. 2, mały róžk 1937, s. 8.

¹⁶ *Slowjanski swět*. *Łužica* 38, 3. zešiwk, 1923, s. 94.

jména obsahují příspěvky Arnošta Muky (podepsán jako Serbomił Tuchorski) *Narodność wobydlerjow města Budyšina z jich swójbnych mjenow dopokazana*¹⁷ a *Rozpomianje wo mjenje Slowjanow a někotrych slowjanskich narodow*.¹⁸

Širší prostor získala polská problematika v meziválečné *Lužici* až díky příspěvkům malíře, grafika, publicisty a spisovatele Měrcína Nowaka-Njechorňského (1900–1990). Již za svého pražského pobytu v letech 1923–1927 se setkával blíže i s polskou kulturou a literaturou a jeho zájem o polská témata pak vyvrcholil v letech 1927–1929, kdy se stal studentem umělecké akademie malíře, grafika a tvůrce polské dřevorytecké školy Władysława Skoczylase (1883–1934) ve Varšavě. Tehdy začal publikovat četné reportáže, fejetony a překlady spjaté s polským prostředím.¹⁹ Poznával a studoval díla klasické polské literatury, z níž jej velmi zaujala díla básníka a autora novel a představitel Mladého Polska (pol. Młoda Polska) Kazimierze Przerwy-Tetmajera (1865–1940), jenž si nesmírně oblíbil Tatry, absolvoval v nich mnoho turistických cest a výstupů a téma Tater se stalo důležitou součástí jeho vlastní literární tvorby. Cestování a zájem poznávat přírodní a folklorní specifika neznámých oblastí spojovaly mladého lužickosrbského nadšence s Tetmajerem. Proto ho zaujal cyklus povídek *Na skalnym Podhalu*, sepsaný Tetmajerem v letech 1901–1912 v podhalském nářečí (jedno z nářečí malopolského dialektu) a inspirovaný horalským folklorem. Měrcín Nowak-Njechorňski vybral z knihy povídku *Dziki Juhas*, kterou přeložil a v roce 1927 publikoval jako *Džíwy Juhas* ve dvou částech v *Lužici*.²⁰ Tehdy se také zaobíral myšlenkou, že by jeho překlady z díla *Na skalnym Podhalu* mohly vyjít knižně v knihovničce *Dom a swět*, tento jeho záměr však nebyl realizován.²¹

Cestovatelská vášeň a polonofilství jsou zřejmé v první reportáži s názvem *W pólskich Bjezkidach*,²² kterou Nowak-Njechorňski sepsal pro *Lužici* na pokračování v roce 1928. Vyličil zde prázdninové putování skupiny šesti lužickosrbských studentů (v ní byl i M. Nowak-Njechorňski) z počátku srpna 1927 v Beskydech (pol. Beskidy) a okolí. Barvitě zde popsal zajímavá místa a příhody, které poznal spolu se skauty dalších národností: Němci, Čechy nebo Lotyšů. Jak v příspěvku poznamenal, Lotyšů se netěšili přílišné sympatii lužickosrbských cestovatelů: „We Wisle před šulu nadeńdžechmy

¹⁷ *Lužica* 40, 3, zešiwk, 1925, s. 91–93.

¹⁸ *Lužica* 43, č. 1, jutownik 1928, s. 12.

¹⁹ Nejzvěrubněji zpracoval polskou problematiku v díle Měrcína Nowaka-Njechorňského Jurij MLYNK: *Pólska a pólske problemy w literarnym džěle Měrcína Nowaka-Njechorňského mjez swětowymaj wójnomaj*. Lětopis, rjad A, č. 11/2, 1964, s. 176–223; Týž: *Problematyka polska w literackiej i artystycznej działalności Marcina Nowaka Njechorňského w okresie międzywojennym*. Pamiętnik Słowiański. Czasopismo naukowe poświęcone słowianoznawstwu. Tom XV, Wrocław – Warszawa – Kraków 1965, s. 129–158.

²⁰ *Lužica* 42, č. 8, nazymnik 1927, s. 63–64; č. 9, hodownik 1927, s. 70–71.

²¹ Srov. Jurij MLYNK: *Pólska a pólske problemy w literarnym džěle Měrcína Nowaka-Njechorňského mjez swětowymaj wójnomaj*. Lětopis, rjad A, č. 11/2, 1964, s. 183.

Jurij Mlynk se v témže článku zmiňuje, že z Tetmajerovy knihy *Na skalnym Podhalu* publikoval M. Nowak-Njechorňski v roce 1932 v *Lužici* ještě jeden překlad povídky, a to *Kajka je maćerna wutroba abo hdžež jandžel plaka* (pol. *Jakie jest serce matki albo kiedy anioł plakał*). Časopis *Lužicica* z roku 1932 (47. ročník, 76 stran) však tento překlad neobsahuje. Jde o chybnou informaci, neboť zmíněný překlad z Tetmajerovy knihy publikoval M. Nowak-Njechorňski v deníku *Serbske Nowiny* viz *Serbske Nowiny* 91, č. 300, 23. 12. 1932, s. 5 (nestr.).

²² *Lužica* 42, č. 12, nalětnik 1928, s. 90–91; *Lužica* 43, č. 1, jutownik 1928, s. 2–3; *Lužica* 43, č. 2/3, różownik 1928, s. 15–16; *Lužica* 43, č. 4, smažnik 1928, s. 28–29; *Lužica* 43, č. 5/6, pražnik 1928, s. 45–46.

zawostatnych skawtow, samych Łotwjanow. Woni nam wot započatka bėchu njesympatiscy – njewėm čohodla.²³ Stručně a výstižně charakterizoval pro čtenáře jednotlivá místa, jimiž mladi Lužičtí Srbové projížděli. K Bielsku např. napsal: „Bělsko je pomnje-nja hódne, dokelž je jeničke město w cyłej pólскеj, kiž ma němsku wjetšinu. A je to małe městačko kaž Wojerecy. Mjerwi so tu tež ze židami. Wobjedowachmy, wėzo – Krakowsku kolbasu. A ja ruče skočich k truharjej.“²⁴ V rámci zájmu o Tetmajerovo dílo přeložil M. Nowak-Njehorňski ze spisovatelovy knihy *Bajeczny świat Tatr* část o Jánošíkovi (pol. Janosik), legendární postavě polské i slovenské strany Tater, kterou v časopise publikoval v roce 1929 jako *Janošik w legendze*.²⁵

Dalším polským autorem, jehož práce upoutaly pozornost Měrčina Nowaka-Njehorňského, byl prozaik, publicista a dramatik Stefan Žeromski (1864–1925). Především jeho kniha *Wiatr od morza* M. Nowaka-Njehorňského byla inspirací k překladům, které dále v periodiku publikoval. Je zřejmé, že ho oslovilo téma nejstaršího období dějin Slovanů, a to především Polabských Slovanů, a v roce 1928 otiskl ze jmenované Žeromského práce dva přeložené příspěvky *Wikingowje na slowjanskich pobrhach*²⁶ (v pol. orig. *Napad Jutów*) a *Polobjenjo*²⁷ (v pol. orig. *Drang nach Osten*), jimiž lužickosrbským čtenářům přiblížil dávné války slovanských kmenů s Germány. V rámci širšího zájmu o Polabské Slovany M. Nowak-Njehorňski publikoval již dříve, na konci roku 1927, v časopisu *Serbski Student* dva popularizační články s tematikou Obodritů, Luticů, Dřevanů a Pomořanů.²⁸

Měrčin Nowak-Njehorňski také naopak sám popularizoval srbskou Lužici velmi intenzivně v polském prostředí během svého pobytu ve Varšavě. V *Lužici* se např. objevily informace o jeho varšavských přednáškách z 26. 2. 1928 o dnešním životě v Lužici a ze 14. 3. 1928 o lužickosrbském bájesloví a umění.²⁹ V roce 1936, kdy Měrčin Nowak-Njehorňski spolupracoval s časopisem *Młody Polak w Niemczech*, informovala *Lužica* o zvláštním čísle tohoto roku (č. 9) věnovaném Lužickým Srbům, na němž se lužickosrbský malíř výtvarně podílel a vyšel zde i jeho medailon.³⁰

V roce 1929, když slavil pětasedmdesáté narozeniny Arnošt Muka, jeden z nejvýznamnějších národních buditelů Lužických Srbů, věnoval této události patričníou pozornost i časopis *Lužica*. Otiskl také názvy společností a jména osobností, jež jubilantovi blahopřály, mezi nimi byly např. tyto polské: časopis *Slowo Polskie* (Lvov), Henryk Batowski (Lvov), dr. Polikier (Lipsko) či Towarzystwo Przyjaciół Nauk (Wilno, předseda Alfons Parczewski).³¹ O tři roky později, v roce 1932, lužickosrbský vlastenec Muka zemřel a mezi kondolenty byly opět osobnosti polského původu: Witold Taszycki (Lvov), Maria Zaborska a Bogdan Zaborski (Krakov).³²

²³ *Lužica* 43, č. 2/3, růžownik 1928, s. 16

²⁴ *Lužica* 43, č. 4, smažnik 1928, s. 28.

²⁵ *Lužica* 44, č. 2, mały rózłk 1929, s. 15–16; č. 5, růžownik 1929, s. 38–39; č. 6, smažnik 1929, s. 46–47.

²⁶ *Lužica* 43, č. 7, žnjenc 1928, s. 58–60.

²⁷ *Lužica* 43, č. 8/9, požnjenc 1928, s. 69–70; *Lužica* 43, č. 11, nazymnik 1928, s. 76–87.

²⁸ Měrčin NOWAK-NJECHORŃSKI: *Germanizacija polabskich Slowjanow*. *Serbski Student* 9, č. 3/4, nazymnik/hodownik 1927, s. 9–12; Týž: *Wojowanje Polobjanow wo swobodu*. *Student* 9, č. 3/4, nazymnik/hodownik 1927, s. 12–13.

²⁹ *Druzy wo nas*. *Lužica* 43, č. 8/9, požnjenc 1928, s. 72.

³⁰ *Literrne nowosće*. *Lužica* 49, č. 12, hodownik 1936, s. 48.

³¹ Jan Serbin [Jan Bryl]: *Dr. Arnošt Muka, wostlawjeny Slawy syn a wulki wučenc Lužiskich Serbow. K wopomnjeću 75. narodninow*. *Lužica* 44, č. 4, hapryl 1929, s. 26–29.

³² *Želny wothłós Mukoweje smjerće*. *Lužica* 47, č. 9, žnjenc/požnjenc 1932, s. 64.

Na začátku listopadu roku 1929 zemřel vynikající polský filolog a podporovatel práv lužickosrbské menšiny v Německu Jan Baudouin de Courtenay, který měl intenzivní kontakty s českým sorabistou Adolfem Černým. Na základě nekrologu sepsaného A. Černým³³ publikoval v *Lužici* Ota Wićaz příspěvek *Jan Baudouin de Courtenay, přešel Michala Hórniku*,³⁴ v němž mimo jiné poznamenal: „Swoju lubosć je Baudouin de Courtenay našemu narodej tež dale zachował. Jeho mjeno steji na přenim městnje znateho memoranda slawistow k lěpšemu našeho luda. – Hdyž wón sebi runoprawdosć našeho luda, swobodne rozwiće našeje kultury žadaše, njeběchu to pola njeho žane hołe slowa, abo jenož wosebita lubosć k bratrowskemu narodej. – Čas žiwjenja je wón wojował přećiwo kóždemu potłóčowanju, hdžežkuliz so jemu nadeńdže.“³⁵

Na přelomu dvacátých a třicátých let 20. století se v časopise objevily krátké informativní příspěvky z oblasti mytologie a toponomastiky. V článku *Bajki Jana Hantša-Hana*³⁶ je krátká pohádka *Zloty mužik* (čes. *Zlatý mužik*) o bájně bytosti z okolí velkopolského města Szamotuły (něm. Samter) a rubrika *Stawiznarské bjesadki*³⁷ přináší mimo jiné názor tehdejšího předsedy Matice lužickosrbské Arnošta Hermana, podložený studiem listinného materiálu, o polském původu dvou lužickosrbských vsí s názvem „Stróža“.

Díky zájmům literárního historika, básníka a redaktora Oty Wićaze (1874–1952)³⁸ o polskou kulturu a literaturu a jeho kontaktům s Poláky se ve třicátých letech začaly objevovat i ukázky z poezie polských autorů. Nejdříve to byla krátká ukázka z tvorby básníka a spisovatele pohádek Juliana Ejsmonda (1892–1930),³⁹ kterou chtěl Wićaz pravděpodobně uctít památku jeho předčasné smrti. Čtyřsté výročí narození Jana Kochanowského (1530–1584) pravděpodobně přiměly O. Wićaze k bližšímu zájmu o tvorbu tohoto velkého renesančního básníka a k publikování ukázek lužickosrbských překladů z jeho díla v roce 1932. První z nich byla *Hymna Jana Kochanowskeho*,⁴⁰ poté následovaly Kochanovského písně *Wóršlka*, *Na lipu* a *Na strowje*.⁴¹

Nástup nacistického režimu v Německu měl za následek, že v letech 1933–1934 *Lužica* přestala úplně vycházet. Hned její první číslo z roku 1935 přineslo na titulní straně pod názvem *Z nowijeje pólskeje lyriki*⁴² ukázky básní tří polských autorů různých generací. Ota Wićaz představil čtenářům ve vlastním překladu básně *Rěka* Marie Konopnické (1842–1910), *Zady Krakowa* Lucjana Rydela (1870–1918) a *Nawoženja* Antoniho Langeho (1861/1863–1929). V roce 1935 si světová literární obec připomněla osmdesáté výročí úmrtí velkého polského romantického básníka Adama Mickiewicze (1798–1855). V *Lužici* připomněl jeho tvorbu redaktor Ota Wićaz překlady čtyř Mickiewiczových sonetů z cyklu *Sonety krymskie*. Sonety, jež A. Mickiewicz napsal v době,

³³ Srov. *Slovanský přehled* 21, 1929, s. 641–659, také jako samostatný otisk viz *Za J. Baudouinem de Courtenay*. 13. III. 1845 – 3. XI. 1929. Praha 1929.

³⁴ *Lužica* 44, č. 11, nazymnik 1929, s. 85–87.

³⁵ Tamtéž, s. 86.

³⁶ *Lužica* 44, č. 5, rózownik 1929, s. 39.

³⁷ *Lužica* 45, č. 9, požnjenc 1930, s. 71.

³⁸ Podrobněji píše o polských zájmech Oty Wićaze viz: Frido MĚTŠK: *Pólske zajmy a kontakty zashlužbneho sorabista a spisowacela Oty Wićaza-Stollbergskeho na zakladže swědstwow w jeho zawostajenstwje*. In: *Polsko-Luzyckie stosunki literackie*. Tom studiów (ed. Jerzy Śliziński). Wrocław – Warszawa – Kraków 1970, s. 121–137.

³⁹ *Z pěsnjow pólskeho basnika Juliana Ejsmonda*. *Lužica* 45, č. 10, winowc 1930, s. 77.

⁴⁰ *Lužica* 47, č. 8/9, žnjenc/požnjenc 1932, s. 44.

⁴¹ *Pěsnje Jana Kochanowskeho*. *Lužica* 47, č. 11, nazymnik 1932, s. 60.

⁴² *Lužica* 48, č. 1, wulki rózka 1935, s. 1.

kdy pobýval ve vyhnanství v tehdy ruské Oděse a Krym se stal cílem jeho cestovatelských aktivit, jsou výrazem básníkova intenzivního zájmu o Východ, Orient, místní drsnou přírodu i etnická a náboženská specifika Krymu. Wićaz pro časopis vybral a přeložil tyto sonety: *Stepy Akermanske* (pol. *Stepy Akermańskie*), *Mórska čišina* (pol. *Cisza morska*), *Dróha nad přepadzišćom w Džehud-Kale* (pol. *Droga nad przepaścią w Czufut-Kale*) a *Hora Kykyneis* (pol. *Góra Kikineis*).⁴³

Ota Wićaz na závěr dodal drobnou charakteristiku ukázek v souvislosti s osobním kontaktem Mickiewiczze s německým romantismem: „Najslawniši pólski basnik swětowego wuznama Adam Mickiewicz, 1798–1855, poby pola Goethy tři dny w awguscé lěta 1829 a bu wot njeho najpřecelniwišo přijaty. – Swoje krymske sonety zbasni Mickiewicz w času swojeho eksila w Odessy na połkupje Krym – tohodla jich mjeno – a je wuda 1825 [v r. 1825 proběhla autorova cesta na Krym, sonety byly vydány r. 1826, pozn. PK]. Nimaja swojeho runjeća w swětowej literaturje. Su z mocu swojeho čuća, swojeje wobkuzlujaceje poezije, ze swojimi překwapjacymi myslimi překrasne. Žadyn přeložk njemóže jich rjanosć dóspěć. – Mjez nim a Goethu su wuzke znutřkowne zwiski, Mickiewicz ma swój row w Krakowje, na Wawelu, hdžež su tež maršala Piłsudského pochowali.“⁴⁴

V průběhu ruského vyhnanství napsal Mickiewicz taktéž baladu z 16. století s litevskými motivy pod názvem *Trzech Budrysów. Balada Litewska*, která rovněž zaujala Otu Wićaze a ten ji přeložil v tomtéž ročníku *Łužice*.⁴⁵

Posledním rozsáhlým příspěvkem s polskou tematikou je dvoudílný populárně-naučný heraldický článek Marćina Krale *Znak pólskeho krala na Budyškim hrodže?*,⁴⁶ kde autor podrobně rozebírá původ pískovcového znaku na bráně hradní věže v Budyšině. Ten pak dalšími hypotézami doplnil Ota Wićaz článkem *Pólski wjerch Jablonowski a litwinski znak w Budyšinje*.⁴⁷ V polovině třicátých let se centrem pozornosti Oty Wićaze stalo dílo básníka, prozaika, arcibiskupa a jednoho z nejvýznamnějších představitelů polského osvícenství Ignacyho Krasického (1735–1801), jehož pohádky mu zprostředkoval Witold Taszycki.⁴⁸ Wićaz v článku *Z bajkow Krasického*⁴⁹ vybral pro čtenáře *Łužice* dvanáct krátkých pohádek autora, k nimž poznamenal: „Zo bych pokazał basniku wosebitosć našeho Zejlerja, sym přeložil wjetšu ličbu bajkow najslawnišeho pólskeho bajkarja. Dokelž naš skromny časopiš k temu njedosaha, chcu dalše wozjewić

⁴³ O překladech Mickiewiczových básní do lužické srbštiny a jeho kontaktech se srbskou Lužicí bylo v padesátých letech 20. století vydáno několik prací viz Jan PETR: *Přinošk k pólsko-łužiskim literarnym počaham. Adam Mickiewicz a Łužiscej Serbja*. Lětopis 3, rjad A, 1955, s. 145–154; Pawoł NOWOTNÝ: *Serbske přeložki poezije Adama Mickiewiczza*. Rozhlad 5, č. 11, 1955, s. 341–347; Jan PETR: *Adam Mickiewicz a Łužyce*. Pamiětnik Słowiański. Tom VI, rok 1956, Wrocław 1958, s. 5–28.

Na začátku roku 2013 vyšlo poprvé souborné vydání dosavadních překladů Mickiewiczových básní do lužické srbštiny viz *Adam Mickiewicz. Basni w serbskich pselozkach zestajał Alfred Měškank* (eds. Madlena Norberg, Peter Kosta). Potsdam 2013.

⁴⁴ *Łužica* 48, č. 10, winowc 1935, s. 37.

⁴⁵ Adam MICKIEWICZ: *Třo Budrysojo. Balada litwjanska*. *Łužica* 48, č. 12, hodownik 1935, s. 46.

⁴⁶ *Łužica* 48, č. 6, smažnik 1935, s. 21–22; *Łužica* 48, č. 7, pražnik 1935, s. 26–27.

⁴⁷ *Łužica* 48, č. 7, pražnik 1935, s. 27.

⁴⁸ Srov. Frido MĚTŠK: *Pólske zajmy a kontakty zaslůžbného sorabista a spisowacela Oty Wićaza-Stollbergskeho na zakladže swědstwow w jeho zawostajenstwje*. In: *Polsko-Łužyckie stonsunki literackie*. Tom studiów (ed. Jerzy Śližiński). Wrocław-Warszawa-Kraków 1970, s. 129.

⁴⁹ *Łužica* 49, č. 11, nazymnik 1936, s. 43–44.

w feuilletonje Serbskich Nowin. Krasicki wumř 1801 w Barlinje jako wjerch – biskop Gněžnjanski, Wón je ze založerjom katolskeje cyrkwyje swjateje Jadwigi. Pruski kral Bjedrich II (stary Fryca) sebi jeho wažeše. Z nim Ignac Krasicki steješe w duchownym zwisku. – Bajki Krasickeho su nimo měry wćipne, duchapołne, steja widžomnje pod wliwom Lessinga a Lafontaine, pokazuja najwyšše wumělstwo a rěčnu kulturu. Jedna je rjeńša hač druha.⁵⁰ Posledni informacii o polské problematice w periodiku je zpráva z roku 1937, že w lužické srbštině wyšla w překladech Jurije Wingera a Mikławše Andrickeho⁵¹ Sienkiewiczowa kniha *Za božim chłěbom a jine nowele* (Budyšin 1936) s předmluwou Oty Wićaze.⁵²

Serbski Student

Lužickosrbšći studenti neměli dlouhou dobu vlastní časopis, který by prezentoval jejich názory a informoval o kulturním a společenském životě. Tuto funkci plnilo dřívě periodikum *Lipa Serbska*, která však zanikla v roce 1881, kdy se spojila s *Lužičanem* v jeden kulturní časopis s názvem *Lužica*. Až nové příležitosti v poválečném Německu motivovaly studenty k založení takového časopisu s názvem *Serbski Student* s podtitulem *Časopis serbskich studentow a jejich přećelow, jako tež za serbskich staršich*, jenž vycházel jako příloha *Serbských Nowin*, vydávaných od ledna 1920 jako deník.⁵³ Jeho první redaktor Franc Šořta w úvodním čísle z července 1919 k cílům časopisu napsal: „Serbski Student“ njecha tak jara pismowstwo literatury z dospołnymi abo tak mjenowanymi klasiskimi spisami wobohaćeć, přetož za to nima student husto chwile dosć, ale chce swojich studowacych młodźencow k pisanju pohonjeć, jim přiležnosć poskićeć, zo bychy so w swojej maćerščinje bóle a bóle wudospołneli, přecy wjetšu lubosć k swojemu narodej nadobyli a we wyššich a rjeńšich zabawach swoje narodne začuća polěpšili, wosebje pak wrěči čistosć a wobwjertnosć dospěli.“⁵⁴ V průběhu osmnácti ročníků, kdy periodikum vycházelo, se mnohem častěji než v *Lužici* měnili redaktoři časopisu. Po Francovi Šořtovi byli jeho redaktory (v různých funkcích): Marja Kubašec, Michał Cyž, Julius K. Riota, Jurij Wuješ, Pawoł Wowčerka a Měrcin Nowak-Njehorňski, Jurij Kósk, Maks Rječka, Jurij Henčl, Stanisław Nawka, Jurij Měrcink, Anton Nawka, Pawoł Čórllich, Arnošt Šewc, Bjarnat Cyž, Arnošt Wjezar, Jurij Brězan a Marko Smoler.

Na počátku se polská témata na stránkách časopisu příliš neobjevovala. Byla to pouze zmínka o setkávání Lužických Srbů s Poláky a dalšími Slovany na univerzitách ve Vratislavi a Lipsku w článku Jurije Wićaze z roku 1919 *Naš poměr k studentstwam druhich słowjanskich narodow*.⁵⁵ V hranicích dnešního Polska se nacházejí w Prusku w 18. století českými exulanty založené dolnoslezské lokality Střelín (pol. Strzelin), Husinec (pol. Gęsiniec) a Dolní, Prostřední a Horní Poděbrady (pol. Dolne, Średnie i Górne Gościence), které navštívil na začátku dvacátých let 20. století Julius Riota a referoval o tom w článku *Wopyt českich wsow pola Wrotslawja*.⁵⁶

⁵⁰ Tamtéž, s. 43.

⁵¹ Srov. Petr KALETA: *Poláci a polská témata w časopisu Lužica w letech 1882–1916*. Lětopis 59, č. 2, 2012, s. 51–52, 57.

⁵² *Lužica* 50, č. 2, mały rózka 1937, s. 8.

⁵³ O periodiku *Serbski Student* také viz Měrcin VÖLKEL: *Serbske nowiny a časopisy w zašłosći a w přitomnosći*. Budyšin 1984, s. 101–102.

⁵⁴ *Serbski Student* 1, č. 1, Budyšin 26. julija 1919, s. 1.

⁵⁵ *Serbski Student* 1, č. 4, 21. decembra 1919, s. 28–29.

⁵⁶ *Serbski Student* 5, č. 5, 4. awgusta 1923, s. 1–2.

Podobně, jak tomu bylo v *Lužici*, tak i v časopise *Serbski Student* byla polské problematice věnována větší pozornost až v době, kdy v letech 1926–1928 redigoval časopis Měrčin Nowak-Njechorňski. Mladý lužickosrbský umělec měl v periodiku mnohem větší prostor než v *Lužici*, což se odrazilo na frekvenci a množství příspěvků, jež autor sám v časopise *Serbski Student* napsal. Jako umělec, jenž ve Varšavě studoval malířství, jej od začátku zajímalo polské romantické a realistické malířství 19. století s jeho značnými vlasteneckými prvky. Proto hned Nowakův první článek z roku 1926 *Pólske stawizniske molerstwo*⁵⁷ představil čtenářům některé z předních postav polského malířství 19. století, jakými byli Piotr Michałowski, Juliusz Kossak, Wojciech Gerson, Józef Brandt, Artur Grottger a především Jan Matejko.

Čím intenzivněji Nowak-Njechorňski poznával polskou kulturu a národní povahu Poláků, kterou mnohdy vysledoval u skautských přátel polského původu, tím více si uvědomoval, jak výraznou roli hrál u polské mládeže právě skaut. To jej inspirovalo k sepsání příspěvku *Nowočasni ryčerjo*,⁵⁸ jímž chtěl vzbudit u lužickosrbské mládeže větší zájem o skauta. Podobný charakter má Nowakův překlad *Što možemy činić za otčinu?*,⁵⁹ který je krátkým výtahem přizpůsobeným lužickosrbským podmínkám z části knihy *Młoda družyna* polského lékaře a skautského instruktora Alojzyho Pawelka (1893–1930), autora prvních skautských příruček v Polsku. Výsledkem nadstandardních kontaktů Měrčina Nowaka s polskými skauty (pol. harcerzy) byly dvě výpravy lužickosrbské mládeže, které měly vycestovat do Polska v létě 1928 na pozvání Svazu polských skautů. *Serbski Student* se zmiňuje o výletu lužickosrbských středoškoláků do Vilna a Varšavy (červenec) a vysokoškolských studentů do Poznaně, Varšavy, Čenstochové a Krakova, dále pak do Beskyd a Vysokých Tater (srpen). Příspěvek obsahuje kromě základních informací o skautském hnutí i skautské desatero.⁶⁰ O tom, že prázdninový výlet lužickosrbských vysokoškoláků v srpnu 1928 skutečně proběhl, nás informuje v reportáži na pokračování *Do Wysokich Tatrow*⁶¹ Bjarnat Rachel (Ra-). Dva lužickosrbští studenti vyjeli z Radwora a pokračovali po plánované trase Polskem (Poznaň, Varšava, Čenstochová, Krakow), kde se setkali s polskými skauty, až do Zakopaného, odkud pokračovali na nejkrásnější místa polských Tater: Hala Gąsienicowa a Morskie Oko a vystoupili také na nejvyšší polský vrchol Rysy. Návrat do Lužice pak probíhal přes Československo.

V článku *Kak so mi ze serbskej řeču zeńdže, hdyž do pólskeje přijedzach*⁶² Měrčin Nowak barvitě popsal komické situace při své první cestě do Polska, kde se pokoušel rozmlouvat s Poláky v hornolužické srbštině, ale mnohdy přitom narážel na problém se slovy, jímž v češtině říkáme „falešní přátelé“.⁶³ Mezi jinými k tomu ve svém příspěvku napsal: „Rozřěchowachmy so dale. Skónčnje so mje jedyn knjez wopraš, hač ja tež

⁵⁷ *Serbski Student* 7, č. 11 a 12, žnjenc 1926, s. 4–5 (nestr.).

⁵⁸ *Serbski Student* 8, č. 1, požnjenc 1926, s. 1 (nestr.).

⁵⁹ Tamtéž, s. 1–2 (nestr.).

⁶⁰ *Serbski Student* 9, č. 8/9, jutrownik/róžownik 1928, s. 36.

⁶¹ *Serbski Student* 10, č. 9, róžownik 1929, s. 34; *Serbski Student* 10, č. 11, pražnik 1929, s. 43–44; *Serbski Student* 11, č. 2/3, winowc/nazymnik 1929, s. 11–12; *Serbski Student* 11, č. 4, hodownik 1929, s. 18–19.

⁶² *Serbski Student* 9, č. 1, požnjenc 1927, s. 3–4.

⁶³ Falešnými přáteli se v jazykovědě nazývají slova nebo slovní spojení, která v různých jazycích stejně nebo podobně znějí, ale mají různé významy. O falešných přátelích v češtině a lužické srbštině viz např. Jana ŠTILLEROVÁ – Pětr ŠOLTA: *Falešní bratři abo Dolhi puć na serbski nuznik*. Serbska šula 65, č. 4, 2012, s. 125–127.

wšitko rozumju, štož so ,rěči'. Wotmołwich pokornje: ,Wšitko nic! A zaso so mi wšo směješe. Ze słownika spóznach, zo rěka ,nic' pólscy ,nje', kaž naše ,nje' – pola adjektivow atd., a pólske słowo ,nic' do serbsčiny přeložene ,ničó' Sym potajkim prajil: ,Wšitko ničó!⁶⁴

Svůj nevšední vypravěčský talent Měrćin Nowak-Njechorński v těchto letech znamenitě uplatnil hlavně v reportážích z cest do mnohonárodnostních regionů střední a východní Evropy. V letech 1926–1927 publikoval v deseti číslech periodika rozsáhlou reportáž o cestě tří lužickosrbských mladíků do nejuvýchodnějších oblastí meziválečného Polska (tzv. „kresy“), lesnatého a bažinatého Polesí s rozmanitou přírodou a archaickým způsobem života, kterou uveřejnil pod názvem *Z pólskimi harcerjemi w Polěsnych blotach*.⁶⁵ Také zde, jako i v jiných reportážích, jsou terčem autorovy kritiky němečtí úředníci, když např. při přejezdu německo-polské hranice popsal pruské pohraničníky: „Kak su tola pruscy hranicarjo wćipni? Hórje hač serbske Přípołdnicy! Hdže chcemy, što chcemy a čehodla a čemu a zwotkel a pře čo a hdy so wróćimy a---. Jako młódzenc bujneje fantasije njepríndžech dla wotmołwy do wuskosców a skónčnje prašak nas spušći, wótcowscy nas warnujo před ††† złymi Polakami a z nadobnej sobuželnosću. Nětk półsta kročeli po neutralnym terenje a pólscy hranicarjo nas přijimaju. Nowa prašeńca, ale hižo trochu ľahodniša.“⁶⁶ Přes Brest a Pinsk dorazili do oblasti Pinských bažin,⁶⁷ odkud podnikali výlety do nedostupných míst a M. Nowak-Njechorński měl jedinečnou možnost barvitě popsat rozmanitou flóru a faunu. Těsně před návratem se lužickosrbské mladíci společně s dalšími skauty účastnili venkovských tanců, jejichž specifický ráz popsal takto: „W Polěsach maju reje druhi wuznam hač pola nas. We wsy zwjetša njebywa žaneje korčmy, zabywši sala za reje. A lud sebi zarejwa jenož při swjatočnych příležitostach, a to we wulkej jstwě, kiž jedyn z bohaćišich burow k zabawje přewostaji. Tak tež nětko so schadžowachmy pola zamožiteho bura, bě Polak kaž zwjetša cí druzy nahladniši burja we wsy. Jenož khěžkarjo a mali žiwnosćerjo su tu Rusowje abo prajmy ľepje přerušćeni Polacy; wosebni ludžo su sebi wobkhowali swoju pólsku narodnosć.“⁶⁸

Poslední reportáží Měrćina Nowaka v periodiku *Serbski Student* byl příspěvek na pokračování *Pućowańske dny w Pruskich Mazurach*,⁶⁹ kde popsal svou cestu za polským elementem po Varmii a Mazurách, územích, která po plebiscitu v roce 1920 připadla Německu. M. Nowak-Njechorński se zde ještě kritičtěji než v předchozích článkách vyjadřoval o německé politice vůči Polákům. O národnostní situaci v oblasti Mazur napsal: „Maš tam hišće wokoło 300 000 Polakow (němska statistika praji 80 000, ale to nam dale njewadži, wšak znajemy němske ličenje) kiž w l. 1920 mějachu wothłosować,

⁶⁴ *Serbski Student* 9, č. 1, późnjeńc 1927, s. 3.

⁶⁵ *Z pólskimi harcerjemi w Polěsnych blotach*. *Serbski Student* 8, č. 1, późnjeńc 1926, s. 2–3 (nestr.); *Serbski Student* 8, č. 2, winowc 1926, s. 2–3 (nestr.); *Serbski Student* 8, č. 3, nazymnik 1926, s. 2 (nestr.); *Serbski Student* 8, č. 4, hodownik 1926, s. 1–2 (nestr.); *Serbski Student* 8, č. 5, wulki różk 1927, s. 3–4 (nestr.); *Serbski Student* 8, č. 6, mały różk 1927, s. 1–3 (nestr.); *Serbski Student* 8, č. 9, różownik 1927, s. 1–3 (nestr.); *Serbski Student* 8, č. 10, pražnik 1927, s. 3–4 (nestr.); *Serbski Student* 8, č. 11/12, žnjeńc 1927, s. 7–8 (nestr.); *Serbski Student* 9, č. 2, winowc 1927, s. 5–6.

⁶⁶ *Z pólskimi harcerjemi w Polěsnych blotach*. *Serbski Student* 8, č. 1, późnjenc 1926, s. 2.

⁶⁷ Dnes leží tato místa v Bělorusku, Pinské bažiny pak v Bělorusku a na Ukrajině.

⁶⁸ *Z pólskimi harcerjemi w Polěsnych blotach*. *Serbski Student* 8, č. 11/12, žnjenc 1927, s. 8 (nestr.).

⁶⁹ *Serbski Student* 9, č. 5, wulki różk 1928, s. 17–18; *Serbski Student* 9, č. 6/7, mały różk/nalět-nik 1928, s. 22–23; *Serbski Student* 9, č. 8/9, jutownik/różownik 1928, s. 30–33; *Serbski Student* 9, č. 10/11, smažnik/pražnik 1928, s. 39–40.

hač chcedza k Polakam abo wostać při Prusach. Hłosowachu tehdy za Prusku, dokelž Němcy tehdy tam zakhadzachu kaž ječibjele a hrozychu kóždemu kosće złamać, kiž za Pólsku hłosuje. Su tyhdy tež wjele swěrných Polakow, mjez nimi wjednika pólskeho hibanja Bohumiła Linku, zarazyli a mordarjo džensa hišće swobodnje wokoło běhaju.⁷⁰ Další kritické poznámky si mladý cestovatel, žurnalista a malíř neodpustil při popisu Olsztyna, mazurského hlavního města: „Olštyn je šwarne město. Ma wokoło 40 000 wobydlerjow, pjaty džěl Polakow, wostatni su zněmčeni Polacy. Rusowje Olštyn zničili njejsu. Jenož khlěba sej žadachu wot měščanow.[...] Tu we swoim času přebywaše pólski komornik a wučenc Mikołaj Kopernik. Škitaše tež w poslednej křižerskej wójnje l. 1521 hród přećiwo křižerjam. Džensa su Němcy toho dobrego Polaka runje tak kaž českého wučenca Komenskeho do Němca přestworili (možno zo za 500 lět tež Piłsudskeho za Němca wuwolaju) a tohodla su jemu před hrodom někajki pomnik natwarili.“⁷¹ V závěru reportáže Měrćin Nowak pod vlivem svého pobytu na Mazurách poukázal na to, že velké státy, jež jsou považovány za kulturní a civilizované země, jako Německo a Itálie, zacházejí s vlastními menšinami jako s otroky, jako s lidmi, kteří nemají právo na vlastní bytí a život. Naopak Polsko, Jugoslávie, Československo a Rumunsko podle něj práva vlastním menšinám dávaly.

O intenzivním a upřímném polonofilství Měrćina-Nowaka vypovídá jeho dopis zaslaný Otowi Wićazowy v době, kdy byl na studijním pobytu ve Varšavě: „Mi so we Waršawje jara lubi, lepeje hišće dyžli w Praze, dokelž mi pólski narod je stajnje byl hišće bóle sympatiski dyžli česki. Wjele čítam, Mickiewiczza, Sienkiewiczza, Słowackeho a potom tych moderných, z kotrychž je mój lubušk [Ž]eromski.“⁷² Ve svém zájmu o Polsko pokračoval Měrćin Nowak i nadále jako redaktor deníku *Serbske Nowiny* (1929–1933), kde mimo jiné v roce 1933 otiskl rozsáhlou reportáž na pokračování *Z Bratislawy do Krakowa!*. Za propagaci Slovanstva však po nastolení fašistického režimu musel opustit místo redaktora lužickosrbského deníku, byl vězněn, ale jeho kontakty s Poláky a polskou kulturou nebyly ukončeny, naopak aktivně i poté přispíval až do vypuknutí války svými kresbami i články (1935–1939) do polského časopisu *Młody Polak w Niemczech* (příloha měsíčníku *Polak w Niemczech*).⁷³

Na přelomu dvacátých a třicátých let 20. století se v periodiku ještě objevily např. drobné zprávy o dokončení studentských kolejí ve Varšavě⁷⁴ nebo o otevření univerzity v polském hlavním městě v roce 1933.⁷⁵ Rozsáhlejší reportáže nebo články s polskými tématy však několik let nevycházely vůbec. Jistý vliv na navrácení polské problematiky měl podpis Polsko-německé deklarace o neuzítí násilí (pol. Deklaracja polsko-niemiecka o niestosowaniu przemocy) z 26. ledna 1934. Nejdříve se zde objevila stať *Student*

⁷⁰ *Pučowańske dny w Pruskich Mazurach*. *Serbski Student* 9, č. 5, wulki rózka 1928, s. 17.

⁷¹ *Pučowańske dny w Pruskich Mazurach*. *Serbski Student* 9, č. 6/7, mały rózka/nalětnik 1928, s. 22.

⁷² Jurij MLYNK: *Pólska a pólske problemy w literarnym džěle Měrćina Nowaka-Njechorńskeho mjez swětowymaj wójnomaj*. Lětopis, rjad A, č. 11/2, 1964, s. 186.

⁷³ Podrobněji o spolupráci Měrćina Nowaka-Njechorńskeho s periodikem a se Svazem Poláků v Německu viz Jurij MLYNK: *Měrćin Nowak-Njechorński a časopis „Młody Polak w Niemczech“*. *Rozhlad* 10, č. 12, 1960, s. 372–380; Zenon WADECKI: *Měrćin Nowak-Njechorński a Pólska*. *Rozhlad* 35, č. 6, 1985, s. 189–192; Kinga KIJÓ: *Wspólpraca Měrćina Nowaka-Njechorńskeho ze Związkim Polaków w Niemczech*. In: *Szkice Górnołużyckie*. Tom V, Zgorzelec 2003, s. 19–25.

⁷⁴ *Serbski Student* 10, č. 7, nalětnik 1929, s. 28.

⁷⁵ *Serbski Student* 13, č. 2, 21. hodownika 1933, s. 8.

*Jan Arnošt Smoler we Wrótstawju. K 50. posměrtinam wulkeho wotćinca*⁷⁶ o Smolerově důležité etapě jeho života, kdy se ve Vratislavi setkal s učiteli i studenty slovanského původu, což mělo nemalý vliv na jeho další činnost. V té době již projevoval svůj příznivý vztah k polské kultuře další lužickosrbský polonofil, pozdější pedagog, překladatel, básník a spisovatel Anton Nawka (1913–1998).⁷⁷ Živý zájem o Polsko je zřejmý v jeho článku *Gdynja. Najžiwiši přistaw slowjanskich statow*,⁷⁸ v němž autor velmi zevrubně popisuje mohutně se rozvíjející polský přístav. Na konci k tomu dodává: „Leži před nami cyły přistaw ze swojimi magacynami, kranami, lódzemi a ludźimi, město mlode – čujemy žiwjenje tutech wrotow pólskeho naroda do swěta, a wěmy, zo za někotre lěta budže to wulkoměsto, zo budže to přistaw pólskeho ludu hišće hódniši hač džensa to hižo je!“⁷⁹ Anton Nawka, jenž po Měrćinovi Nowakovi pomyslně převzal polonofilské zájmy v časopise, v dalším podobném článku *Přijěwši do Waršawy ...*⁸⁰ barvitě popsal neopakovatelnou atmosféru meziválečné Varšavy, hrdého hlavního města Polské republiky. Osobní pocity z projížďky na koni ve venkovském prostředí v okolí Lublinu pak Nawka popsal v příspěvku *Rjane dny w Lubelskim*.⁸¹ Výjimečný ráz má rozsáhlý nekrolog s názvem *Józef Pilsudski. 1867–1935*,⁸² který je prvním a zároveň posledním článkem oslavujícím konkrétní politickou osobnost nejnovějších polských dějin. Autor článku Anton Nawka zamýšlel vydávat životní osudy jednoho z největších Poláků na pokračování a v první části se dostal pouze k Pilsudského mládí a k roku 1892. Německé cenzuře se však pravděpodobně nezamlouvalo autorovo polonofilství a podpora poskytovaná tvůrci novodobého polského státu, a proto se již další části připravovaného pokračování na stránkách časopisu neobjevily. Lze říci, že Nawkowy příspěvky v časopisu *Serbsky Student* nasměrovaly jeho další profesní dráhu i soukromý život. Následovaly jeho studijní pobyty v Polsku v letech 1937–1938 a 1946–1949, sňatek s rodilou Polkou Helenou Stanisławou Juraszek, prohluboval se Nawkův zájem o polskou literaturu, z níž překládal díla předních autorů, a polská témata ovlivňovala i jeho vlastní tvorbu.

Závěr

Oba sledované časopisy vycházely (kromě *Lužice* v letech 1922–1925) jako měsíčníky. *Lužica* byla tradičně určena širšímu spektru čtenářstva a prostor zde byl vyhrazen umělecké tvorbě a ukázkám překladů, *Serbski Student* lužickosrbským studentům a mladé generaci přinášel především informace zpravodajského charakteru a reportáže. Polská problematika nepatřila v časopisech k příliš frekventovaným tématům, své místo však v nich měla. Ani jedno z periodik neotisklo, na rozdíl od předválečné *Lužice*, příspěvky soudobých polských sorabistů, starší generace polských sorabofilů již odešla

⁷⁶ *Serbski Student* 15, č. 6, 8. říjnovníka 1934, s. 21–23.

⁷⁷ O Nawkově životě, díle a vztahu k Polsku podrobněji viz Aleksander WIDERA: *Wspominając Antona Nawkę*. In: W kręgu Krabata. Szkice o Juriju Brězanie, literaturze, kulturze i językach łużyckich (ed. Józef Zarek). Katowice 2002, s. 125–129; Měrćin VÖLKEL: *Za Antonom Nawku*. Rozhled 48, č. 6, 1998, s. 236–237.

⁷⁸ *Serbski Student* 16, č. 2, 12. listopadníka 1934, s. 6–8.

⁷⁹ Tamtéž, s. 8.

⁸⁰ *Serbski Student* 17, č. 5, 3. března 1935, s. 18–19.

⁸¹ *Serbski Student* 17, č. 6, 23. únorleje 1936, s. 23–24.

⁸² *Serbski Student* 17, č. 7, 22. květen 1936, s. 25–28.

nebo byla na odchodu, první světová válka samozřejmě zpřetrhala vazby mezi Lužickými Srby a okolními Slovy a v Polsku se ještě neobjevily nové osobnosti sorabistů a sorabofilů, jakými byli v Československu např. Josef Páta nebo Vladimír Zmeškal.

Lužickosrbských autorů, kteří o polské problematice soustavněji informovali, nebylo mnoho, ale přesto existovali. Především je nutno se zmínit o Měrčinowi Nowakovi-Njehorňském, jehož výjimečný spisovatelský talent se začal postupně projevovat v obou časopisech, v *Serbském Studentovi* i v *Lužici*. Jako čelní postava lužickosrbského studentstva obohacoval M. Nowak v letech 1926–1928 periodikum *Serbski Student* nejdříve svými příspěvky a krátkými překlady inspirovanými kontakty s polskými skauty, jako např. *Što možemy činić za otčinu?* (1926). Nejhodnotnější jsou však jeho reportáže na pokračování *Z pólskimi harcerjemi w Polěsnych blotach* (1926–1927) a *Pučowańske dny w Pruskich Mazurach* (1928), v nichž prokázal nevšední pozorovatelský talent, smysl pro vnímání etnických problémů, především pak seznamoval lužickosrbskou mládež s postavením polské menšiny v Německu a Poláků v „kresech“. V *Lužici* je jeho nadšení pro Polsko a jeho kulturu zřetelné také v překladech oblíbených autorů Tetmajera: *Džiwy Juhas* (1927) a *Janošik w legendze* (1929) a Žeromského: *Wikingowje na slowjanskich pobrjohach* a *Połobjenjo* (1928). I zde však projevoval publicistické schopnosti v reportáži *W pólskich Bjezkidach* (1928). Svými příspěvky v obou časopisech se tak Měrčin Nowak-Njehorňski nejvýrazněji přičinil o popularizaci Polska a Poláků mezi Lužickými Srby.

Za hlavního propagátora polské problematiky starší lužickosrbské generace pokládáme redaktora *Lužice* Otu Wićaze, díky jehož zalíbení ve slovanské poezii se Lužičtí Srbové seznamovali s tvorbou polského básnictví. Ve třicátých letech se díky Wićazovi objevily překlady ukázek z poezie těchto polských autorů: Julian Ejsmond (1930), Jan Kochanowski (1932), Maria Konopnicka, Lucjan Rydel, Antoni Lange (1935) a Adam Mickiewicz (1935). K nim pak vybral překlady ukázek pohádek z díla Ignacyho Krajského (1936).

V roce 1929 *Serbski Student* uveřejnil také reportáž Makse Rječky *Do Wysokich Tatrow* (1929). Časopis *Serbski Student* začal v polovině třicátých let objevovat dalšího polonofila a budoucího významného lužickosrbského spisovatele Antona Nawku, který byl odpovědným redaktorem periodika v letech 1933–1934. Jeho spisovatelský talent je patrný v příspěvcích *Gdynja. Najžiwiši přistaw slowjanskich statow* (1934), *Přijěwši do Waršawy ...* (1935), *Rjane dny w Lubelskim* (1936) a také nekrologu *Józef Piłsudski. 1867–1935* (1936).*

* Materiál k této studii byl připraven v rámci stipendijního pobytu Lužickosrbského institutu v Budyšině, který autor absolvoval ve dnech 13. 11.–14. 12. 2012.